

Rolul bibliotecilor centrale universitare de îndrumare profesională și metodologică: o iluzie?

de Vasile DOCEA

Cele patru biblioteci centrale universitare din România dețin, conform Legii bibliotecilor, funcția de îndrumare profesională și metodologică a celorlalte biblioteci universitare. Fiecare din cele patru exercită această atribuție în aria geografică de competență. Deși prevederile legale sunt clare, nu toate bibliotecile le respectă. În Timișoara, de exemplu, Biblioteca Universității Politehnica și Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” ignoră rolul de coordonare metodologică deținut de Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran”. Alegând să procedeze astfel, ele ignoră legea.

Un sistem cu structură ierarhică

Sistemul național de biblioteci are o structură strict ierarhizată. El nu este nici o „lume a egalilor”, dar nici un ansamblu anarhic. Ceea ce se întâmplă în sistemul național (care cuprinde totalitatea bibliotecilor de drept public din România), se petrece și în subsistemul bibliotecilor universitare. Acest lucru este reglementat de principalul act normativ care guvernează domeniul bibliotecilor, Legea nr. 334 din anul 2002, denumită și „Legea bibliotecilor”. Actul normativ conține suficiente elemente care stabilesc structura ierarhică.

Mai întâi, însă, să observăm că legea distinge între două tipuri de instituții: pe de o parte, „bibliotecile instituțiilor de învățământ superior”, pe de altă parte, „bibliotecile centrale universitare”. În timp ce primele sunt subordonate senatelor universităților din care fac parte, celelalte, adică bibliotecile centrale universitare, se află în subordinea directă a Ministerului Educației.

Există în România doar patru biblioteci centrale universitare (în marile centre universitare București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara), pe care amintita lege le caracterizează ca fiind „de importanță națională” (Legea 334/2002, republicată, art.18, lit.a). Fiecare dintre ele dețin personalitate juridică, buget propriu, se conduc autonom (conducătorul instituției este ordonator de credite), dețin patrimoniu propriu etc. Toate acestea sunt absente în cazul bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior. În sfârșit, o bibliotecă centrală universitară este condusă de un director general și de unul sau mai mulți directori generali adjuncți, numiți, toți

aceștia, prin ordin de ministru, ca urmare a unor concursuri naționale organizate direct de către Ministerul Educației. În schimb, biblioteca unei instituții de învățământ superior este condusă de un director, eventual asistat de un director adjunct, numiți de rectorul instituției din care face parte.

Simpla examinare a acestor diferențe evidențiază lipsa de egalitate a celor două categorii și – mai mult – ne face să înțelegem că cele patru biblioteci centrale universitare sunt superioare celorlalte, ele constituind, de fapt, elita subsistemului bibliotecilor universitare. În arhitectura acestui subsistem, cele patru biblioteci centrale universitare, considerate „de importanță națională” și aflate în subordinea directă a Ministerului Educației, dețin expertiza cea mai înaltă din punct de vedere profesional și în privința organizării și funcționării instituțiilor info-documentare. Expertiză pe care, cele patru sunt chemate să o transmită bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior, să le îndrume și să le verifice (Legea 334/2002, art.19, al.2).

Coordonarea metodologică

Unul dintre canalele prin care se transferă această expertiză este cel al coordonării metodologice. Aceasta nu acoperă toate segmentele activității bibliotecilor coordonate, ci doar unul: respectarea normelor generale de organizare și funcționare ale bibliotecilor. Legea bibliotecilor reglementează în termeni generali felul în care sunt organizate instituțiile info-documentare. Fiecare dintre ele, însă, are propria organigramă, propriul stat de funcții și propriul regulament, care prevăd detaliile organizării și funcționării pentru instituția respectivă.

Rolul bibliotecilor centrale universitare intervine tocmai în acest punct, cel al adoptării de către biblioteca unei instituții de învățământ superior a acestor documente. Potrivit Legii bibliotecilor, atât organigrama, cât și regulamentul de organizare și funcționare, precum și statul de funcții ale unei biblioteci de instituție de învățământ superior **trebuie să fie avizate de biblioteca centrală universitară** cu rol de coordonare metodologică (Legea 334/2002, art.58).

Asistența și îndrumarea profesională

Având personalul cel mai calificat, bibliotecile universitare dețin competența de a-i instrui profesional pe bibliotecarii altor instituții. Legea bibliotecilor este cât se poate de explicită în acest sens: *„Cursurile de formare profesională continuă a personalului din bibliotecile de drept public se organizează, în condițiile legii, de către Biblioteca Națională a României, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Pedagogică Națională „I. C. Petrescu”, casele corpului didactic, bibliotecile centrale universitare, Biblioteca Metropolitană București și bibliotecile județene, centrele pentru formare profesională continuă ale Ministerului Culturii și Cultelor și Ministerului Educației și Cercetării, asociațiile profesionale de profil, precum și de firmele acreditate, care oferă cursuri ce acoperă varietatea specializărilor dintr-o bibliotecă.”* (Legea 334/2002, art.50, al.3)

Instruirea pe care am amintit-o mai sus face parte din categoria activităților de **asistență** profesională. Există, însă, și atribuții de **îndrumare** profesională din partea bibliotecii centrale universitare asupra bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior. Asistența presupune un caracter facultativ din partea eventualului asistat, care poate sau nu să apeleze la o bibliotecă centrală universitară. Îndrumarea, în schimb, implică obligativitatea celui îndrumat de a solicita opinia profesională și sprijinul de la instanța îndrumătoare. Caracterul obligatoriu al îndrumării este stabilit de lege și se referă la procedura prin care bibliotecile instituțiilor de învățământ superior (adică acele biblioteci care nu au personalitate juridică, ci sunt părți componente ale unei universități) își angajează personalul de specialitate: *„Angajarea personalului de specialitate din bibliotecile finanțate din fonduri publice, fără personalitate juridică, se realizează prin concurs organizat de autoritatea finanțatoare; din comisiile de concurs va face parte în mod obligatoriu și reprezentantul bibliotecii cu rol de coordonare metodologică.”* (Legea 334/2002, art.45, al.2)

Mai mult decât atât, îndrumarea din partea bibliotecii centrale universitare, care are rol de coordonare metodologică, este obligatorie și în alte acțiuni privind personalul: *„Promovarea, sancționarea, eliberarea din funcție și destituirea personalului din bibliotecile de drept public se realizează în conformitate cu prevederile legale; în cazul bibliotecilor fără personalitate juridică se va solicita în mod obligatoriu și avizul bibliotecii cu rol de coordonare metodologică.”* (Legea 334/2002, art.48)

Cazuri de ignorare a legii

Am constatat că nu întotdeauna rolul coordonator al bibliotecilor centrale universitare este luat în considerare de bibliotecile instituțiilor de învățământ superior. Doar în ultimii 5 ani, la Biblioteca Universității Politehnica din Timișoara, care face parte din categoria bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior, au fost scoase la concurs opt posturi de bibliotecar (două în 2019, unul în 2020, unul în 2021, două în 2022 și două în 2023), fără a solicita Bibliotecii Centrale Universitare „Eugen Todoran”, în calitate de coordonator metodologic, să își numească un reprezentant în comisiile de concurs. De fapt, responsabilitatea juridică a organizării concursurilor și a respectării procedurilor legale nu îi revine doar bibliotecii amintite, ci în primul rând instituției din care face parte, adică Universității Politehnica din Timișoara. La fel s-au petrecut lucrurile și în cazul concursului din anul 2020 pentru ocuparea unui post de bibliotecar, organizat de Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara.

Pe de altă parte, niciuna dintre bibliotecile instituțiilor de învățământ superior din Timișoara nu au solicitat de la Biblioteca Centrală Universitară, în ultimii 10 ani, avize privind regulamentele, organigramele ori statele de funcții ale bibliotecilor proprii, așa cum legea o cere. Nu au solicitat nici asistență în ce privește „sancționarea, eliberarea din funcție și destituirea personalului”, încălcând astfel obligația legală de a o face.

Deși normele legale sunt cât se poate de clare în privința rolului coordonator al bibliotecilor centrale universitare, unele dintre instituțiile susceptibile a fi coordonate aleg să le ignore. Ignorarea aceasta, însă, atrage suspiciuni asupra legalității angajărilor de personal și chiar asupra funcționării acelor instituții.